

Тамара Марчій-Дмитраш

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

У статті обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації навчальної діяльності молодших школярів. Проаналізовано доцільність використання навчально-педагогічних ігор у системі підготовки студентів як метод формування готовності до професійної діяльності.

Ключові слова: педагогічні умови, професійна підготовка, навчальна діяльність, початкова школа.

Актуальність дослідження. Започаткування вивчення іноземної мови з другого класу початкової школи (з 2002/ 2003 навчального року) зумовило необхідність удосконалення підходів до її викладання та відповідно підготовки педагогів, здатних ефективно організувати навчальну діяльність молодших школярів. Від рівня професіоналізму вчителів, які ознайомлюють молодшого школяра з іноземною мовою залежить його ставлення до нерідної мови, зацікавлення в ній, формування комунікативної компетенції.

На основі результатів аналізу наукової літератури і практичного досвіду вчителів з'ясовано, що майбутні вчителі іноземних мов недостатньо готові до організації навчальної діяльності у початковій школі, часто не враховують індивідуальні психолого-фізіологічні особливості молодших школярів, їх потребу в іграх. Така ситуація пов'язана з низьким рівнем готовності до організації навчальної діяльності молодших школярів, дидактичних ігор як ефективного засобу навчання. З метою забезпечення якісної підготовки фахівців доцільно обґрунтувати педагогічні умови, які сприяли б формуванню готовності майбутніх учителів іноземних мов до означеної діяльності в школі I ступеня.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації навчальної діяльності молодших школярів.

Аналіз наукових досліджень. Навчальну діяльність досліджували В. Боднар, О. Вишневський, П. Гальперін, В. Давидов, В. Лозова, І. Малафіїк, Н. Мойсеюк, О. Савченко, Г. Троцко. Підготовку майбутніх педагогів до організації та активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів відображено у працях Н. Дівінської (формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор), Н. Сулаєвої (підготовка вчителів початкових класів до використання дидактичної мистецької гри у навчально-виховному процесі), Л. Філатової (підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спілкування учнів у процесі розвивальних ігор) та інших.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземної мови базується на навчальній діяльності, компонентами якої є мотиваційний (потреби, мотиви до вивчення іноземної мови), змістовий (зміст навчання іноземної мови), процесуальний (взаємовідносини, оцінки тощо) (за О. Савченко) [5].

Мотиваційний компонент навчальної діяльності повинен забезпечити позитивне ставлення до вивчення іноземної мови, сформувати потребу вчити мову самостійно. Змістовий – на основі засвоєних знань і вмінь сформувати нові. Процесуальний компонент спрямовано на оволодіння учнями різними способами діяльності [4, с. 67]. Взаємозв'язок вказаних компонентів передбачає поступове оволодіння іноземною мовою. Однак результативність навчальної діяльності молодшого школяра залежить від низки чинників: добору навчального матеріалу вчителем, організації роботи, врахування психофізіологічних особливостей молодших школярів, застосування ігрових прийомів, опори на рідну мову, дотримання дидактичних та методичних принципів тощо [4, с. 67-69]. Успіх у вивченні іноземної мови тісно пов'язаний з рівнем готовності вчителя організувати навчальну діяльність молодших школярів, зокрема, урок, консультацію, гурток. Проте цій проблемі не приділено достатньо уваги у ВНЗ.

З метою актуалізації знань та вмінь організації навчальної діяльності визначили педагогічні умови, які сприяли б підвищенню ефективності підготовки вчителів. Умова – це обставина, яка уможливорює здійснення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [1, с. 1506]. У контексті нашого дослідження під педагогічними умовами ми розуміли спеціальні обставини підготовки майбутніх учителів іноземної мови в початковій школі, які сприяли б засвоєнню знань про навчальну діяльність, її організацію, в тому числі, засобами дидактичних ігор із урахуванням особливостей вивчення іноземної мови учнями молодшого шкільного віку.

З метою перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов було створено експериментальну групу зі студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (спеціальність “Початкове навчання. Англійська мова”, 148 осіб).

Початковий етап експериментального навчання базувався на забезпеченні збалансованості психолого-педагогічних дисциплін і дисциплін спеціалізації з урахуванням специфіки організації навчальної діяльності в початковій школі. Було удосконалено окремі дисципліни тематикою про навчальну діяльність молодших школярів (“Педагогіка”, “Загальна психологія”, “Вступ до спеціальності”, “Методика навчання української мови”, “Вікова психологія”, “Основи культури і техніки мови”, “Основи педагогічної майстерності”, “Педагогічна психологія”). Акцентовано на дисциплінах спеціалізації. Так, вивчаючи “Методику навчання іноземної мови в початковій школі”, пропонували студентам розробляти плани-конспекти уроків із використанням дидактичних ігор у різних класах відповідно до програми з іноземних мов та плани проведення гуртків, свят. Відтак аналізували їх, передбачали можливі труднощі та шляхи подолання, що сприяло розвитку самостійності та креативності педагогів. Особливу увагу зосередили на дидактичних іграх як ефективному засобі вивчення іноземної мови молодшими школярами та важливому елементі навчальної діяльності. Вивчаючи “Країнознавство”, акцентовано на особливостях системи освіти у англійськомовних країнах з метою порівняння та запозичення досвіду організації процесу навчання.

Відтак реалізовували наступну педагогічну умову – використання комунікативно-ігрового підходу під час вивчення спецкурсу “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)”. З цією метою застосовано методи активного навчання, лекції, семінарські, практичні заняття, самостійну та навчально-дослідну роботу студентів під керівництвом викладача. За основу взято концепцію комунікативно-ігрового навчання (за О. Паршиковою [3]), згідно якої основною формою і прийомом є навчальна гра. Вона полегшує процес засвоєння знань, оскільки знімає напругу в навчанні, задовольняє потребу в спілкуванні, допомагає подолати невпевненість. Окрім того, використовували малюнки, схеми, таблиці для засвоєння методики організації навчальної діяльності.

Реалізуючи згаданий підхід, використовували психокорекційні та комунікативно-ігрові вправи (запропоновані І. Кукуленко-Лук’янець [2, с. 142-145]: “Пустий стілець” (An empty chair), “Актори” (The Actors), “Подарунки на день народження” (Birthday presents, “Інтерв’ю” (Interview), “Чарівна тварина” (A magic animal). Такі вправи активізували використання мовленнєвих конструкцій, сприяли формуванню творчого підходу до виконання завдань, вмінь вести бесіду та організовувати мовленнєву діяльність.

На наступному етапі створювали сприятливе креативно-ігрове середовище у процесі інтерактивної взаємодії майбутніх учителів для розвитку вмінь організовувати навчальну діяльність. Студенти опрацьовували методичну літературу, добирали наочні матеріали, які можна було б використати у навчальному процесі початкової школи, вивчали передовий педагогічний досвід, самостійно продумували шляхи удосконалення навчання іноземної мови з метою підвищення його ефективності [6, с. 12-13]. Для цього використовували навчально-педагогічні ігри, які сприяли формуванню практичних умінь організації навчальної діяльності молодших школярів, розвитку творчості майбутніх педагогів, самостійності у прийнятті важливих педагогічних рішень, активності у навчальному процесі. У навчально-педагогічних іграх студенти

моделювали фрагменти уроків з іноземної мови, гуртків, консультацій, накопичуючи необхідні знання та здобуваючи відповідні вміння.

Плануючи організацію навчально-педагогічної гри, особливу увагу звернули на працю П. Щербаня “Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах” [7] та розроблені ним рекомендації щодо ефективного використання такого методу навчання. За 10–14 днів до організації навчально-педагогічної гри студентам представляли тему і зміст гри, розподіляли ролі (вчителя, учнів, батьків тощо). Відтак обговорювали зміст гри, можливі утруднення та шляхи їх подолання. Складали план діяльності. Після проведення гри аналізували її, підводили підсумки.

Створення креативно-ігрового середовища у процесі підготовки студентів до організації навчальної діяльності сприяло засвоєнню знань та формуванню вмінь професійної діяльності в неформальній, ігровій ситуації. Виконуючи певну роль, майбутні вчителі мали можливість оцінити свої можливості, рівень готовності до вибраної професійної діяльності, побачити прогалини у різних галузях знань, зрозуміти особливості вчительської професії.

На останньому етапі формували вміння організації навчальної діяльності під час використання методів активного навчання (дискусії, співбесіди, розв’язання педагогічних задач, самостійне вивчення й аналіз наукової літератури і передового педагогічного досвіду, проведення навчально-педагогічних ігор).

Так, проводили дискусії (“Гра чи навчання”, “Як організувати навчальну діяльність?”, “Стиль поведінки” та інші), під час яких порушили проблему доцільності використання дидактичних ігор у процесі вивчення ІМ молодшими школярами. Дійшли висновку, що гра активізує навчальну діяльність учнів, однак її ефективність залежить від низки чинників: відповідність гри віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів, оптимальний спосіб уведення гри в структуру уроку чи іншого виду роботи, поетапність її організації.

Студенти самостійно розробляли плани-конспекти уроків з іноземної мови, плани проведення та тематику гуртків, консультацій, а потім представляли їх.

Окрім того, одним із завдань було використати дидактичні ігри у навчальній діяльності молодших школярів під час практики. Вкінці спільно розробили методичні рекомендації для організації ефективної навчальної діяльності у початковій школі.

Реалізація педагогічних умов під час експериментального навчання засвідчила їх високу ефективність, що підтвердило доцільність їхнього застосування у підготовці фахівців. Так, 19,8% (29) студентів експериментальної групи досягло високого рівня сформованості готовності до організації навчальної діяльності (порівняно з 6,8% (10) майбутніх учителів до застосування педагогічних умов); середнього рівні готовності – 66,9% (99) осіб (було 49,8% (74 особи)); низького – 13,3% (20) студентів (було 43,4% (64 особи)).

Висновок. Таким чином, підготовка студентів до організації навчальної діяльності буде ефективною за умов забезпечення збалансованості психолого-педагогічних дисциплін і дисциплін спеціалізації з урахуванням специфіки організації навчальної діяльності у початковій школі, реалізації комунікативно-ігрового підходу під час вивчення спецкурсу “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)”, створення креативно-ігрового середовища у процесі інтерактивної взаємодії суб’єктів навчання, формування вмінь організації навчальної діяльності під час використання методів активного навчання. Зазначені умови сприяли поступовому формуванню знань і вмінь у майбутніх учителів іноземних мов організації навчальної діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні проблем підготовки педагогів до організації навчальної діяльності у дошкільних навчальних закладах, з учнями основної школи, під час інтегрованих уроків.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

2. Кукуленко-Лук'янець І. В. Особистісно-креативний підхід у навчанні іноземної мови / Кукуленко-Лук'янець І. В. – Черкаси : Видавець Ю. А. Чабаненко, 2004. – 210 с.
3. Паршикова Е. А. О некоторых особенностях организации коммуникативно-игрового обучения иностранному языку в начальной школе в условиях “кризиса 7 лет” (психологические аспекты раннего обучения иностранному языку) / Е. А. Паршикова // Іноземні мови. – 2000. – № 4. – С. 38–42.
4. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі / Роман С. В. – К. : Ленвіт, 2005. – 208 с. – (Навчальний посібник).
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підруч. [для студ. пед. факульт.] / Савченко О. Я. – К. : Генеза, 2002. – 368 с.
6. Творчість учителя іноземної мови / [за ред. М. Я. Дем'яненко]. – К. : Радянська школа, 1978. – 124 с.
7. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / Щербань П. М. – К. : Вища школа, 2004. – 2007. – 207 с. – (Навчальний посібник).

Marchiy-Dmtrash T. The pedagogical conditions of future teachers training for learning activity organization of primary school pupils.

The pedagogical conditions of future foreign languages teachers training for learning activity organization of primary school pupils are substantiated in the article. The expediency of learning pedagogical games using in the students training system as a method of forming readiness to professional activity is analyzed.

Key words: *pedagogical conditions, professional training, learning activity, primary school.*